

**Духовні засади професійної орієнтації молоді
(філософсько-освітнє осмислення)**

Джура О.Д., доктор філософських наук, професор

У статті обґрунтована теза, що професійна орієнтація молоді у своїй основі повинна мати не матеріальні, а духовні цінності. Матеріальні інтереси, такі як особиста вигода від професійної діяльності або виконання соціально значущих ролей, мають бути підпорядковані духовним цінностям – самореалізації особистості, інтеграції та розвитку суспільства, забезпеченню основних прав і свобод усіх членів суспільства, утвердження індивідуальної та колективної гідності. Усі ці цінності утверджує освіта, однак професійна орієнтація надає їм конкретики і прагматичної спрямованості.

Завданням педагогічних працівників є виховання майбутніх фахівців таким чином, щоб, залишивши школу, вони були здатні привносити в життя красу, розповсюджуючи її на працю, на стосунки між людьми. Головні елементи духовної культури неможливо формувати окремо один від іншого. Вони є взаємопов'язаними між собою. Згадуючи про екологію, ставлення людини до довкілля, не можна обминути питання про красу живого й неживого у світі, про обов'язок людини перед природою.

Підґрунтям естетичного виховання школярів має стати викладання дисциплін художнього циклу, яке триває протягом усього шкільного життя учня. Однак, на різних етапах навчання воно повинно здійснюватись по-різному і щодо змістовних акцентів, і в організаційній площині – з урахуванням логіки самого предмету та вікових особливостей дітей. Художній розвиток школярів – це складова системи естетичного виховання, яке починається з раннього дитинства. Головне завдання трудового виховання й профорієнтаційної діяльності зокрема – сформувані в кожного учня загальну налаштованість на сумлінну творчу працю, спрямувати його вбік духовного вибору професій.

Ключові слова: професійна орієнтація, молодь, духовні цінності, етичне виховання, художнє навчання, екологічне виховання.

Освіта не лише озброює сумою знань чи виховує певні навички, але й «відкриває людині саму себе», виявляє й розвиває її схильності, задатки, формує потреби й інтереси до майбутньої професії. Саме завдяки освіті особистість знайомиться з основами майбутньої професії і свідомо здійснює свій вибір. Важливою є роль і значення в системі професійного самовизначення особистості як загальноосвітньої, так і професійної та вищої школи.

Видатні представники педагогіки А.С.Макаренко [3] та В.О.Сухомлинський [6] звертали увагу на те, що в трудовому вихованні та профорієнтації молоді повинна бути присутньою духовність. Йдеться про те, що самі уяви про працю слід піднімати до рівня духовної потреби, пов'язаної з натхненням, творчістю, моральною чистотою, усвідомленням суспільної

цінності праці. На такому підґрунті формуються риси як морального дорослішання, так і вольової цілеспрямованості.

Комплексний і послідовний вплив на усі чинники формування духовної культури – від соціально-економічних відносин до оточуючої морально-психологічної атмосфери – є необхідними у процесі професійної орієнтації учнів.

За своїм змістом духовний розвиток у процесі профорієнтації учнів є поєднанням передусім морального, екологічного й трудового виховання. А однією з переваг системного підходу є те, що він надає можливість досліджувати у єдності й взаємозв'язку усі компоненти духовної культури, проаналізувати процеси, які зумовлюють формування духовного світу учнівської молоді за умов перебудови усіх сфер суспільного життя, розкрити закономірності формування суспільно активної особистості.

Різноманітні види мистецтва здатні залучити дитину до світу природи, до світу характерів оточуючих людей, до царини історії, до світу краси й моральності. Мистецтво вирішує це завдання краще й легше, ніж наукові дисципліни. Художні дисципліни за самою своєю суттю спроможні й мають бути спрямовані на формування внутрішнього світу підлітка чи юнака. Скільки часу повинно бути приділено у школі для вивчення мистецтва? Зараз, приміром, у нас його вивчення пересунули від 7-го до 6-го класу. Чи можливе навчання без мистецтва у старших класах? І хто це довів, що старшокласник може розвиватись без музики та образотворчого мистецтва? Без мистецтва – від першого і до випускного класу – школа існувати не може, розвиваючи гармонійно свого учня.

В японських школах, приміром, для образотворчого мистецтва виділено вдвічі більше годин, ніж на навчання математиці. А студенти японських ВНЗ взагалі не можуть уникнути відвідування занять із співів, музики чи інших мистецтв. Тому й не дивно, що в буденному житті для японської молоді є звичайним наспівування мелодій з творів Баха, Гайдна, Шопена чи Моцарта. При цьому вони дуже люблять і шанують національне мистецтво.

Отже, мистецтво – це найважливіший засіб залучення людини до всіх явищ буття і до самої себе. Цим самим і визначаються особливі можливості художнього циклу на шляху гуманізації школи.

Провідною метою в діяльності вчителя є підготовка учнів до свідомого обрання професії. На ґрунті загальної стратегічної мети та головних завдань профорієнтації вчитель ставить собі завдання і усвідомлює більш конкретні, найближчі цілі: озброєння учнів певним знанням, формування вмінь та навичок, розкриття творчих можливостей і потреб, виховання естетичної свідомості, моральності тощо. У кінцевому результаті це визначить рівень розвитку особистісних якостей учнів. Залежно від міри вихованості школярів їхні цілі можуть бути спрямовані як на вирішення ближчих, так і більш віддалених перспективних завдань, як суспільно значущих, так і особистісних проблем. Діяльність, яка обмежена усвідомленням та реалізацією егоїстичної мети, набуває споживацького характеру, який за своєю суттю не є творчим. Тим самим обмежується розвиток повноцінної особистості.

Результати діяльності педагогів та вихованців у процесі профорієнтації мають досить своєрідний контекст. Продукт діяльності педагога втілюється в психічному профілі школяра в його знаннях, вміннях, навичках, рисах особистості, світогляді, духовних потребах. Створення цінностей матеріального та духовного характеру, усвідомлення власного зростання (інтелектуального, морального, естетичного, творчого), прагнення до більш складної й досконалої діяльності – результат діяльності учня. Продукт діяльності школярів – конкретний вибір професії, в якому реалізуються їхні знання, вміння, пізнавальні можливості. Учні мають усвідомлювати разом із вчителем, що трудова підготовка в школі повинна бути не формальною, імітаційною – поза особистісної участі й зацікавленості, – а саме суспільно-корисною, яка виховує морально, фізично й духовно здорову людину.

Необхідно допомогти учню обрати саме ту професію, щоб вимоги, які вона висуває до працюючого, збігалися з його особистісними якостями й можливостями. Важливу допомогу людині щодо її відповідей на сутнісні

питання про те, хто «я», «чого я прагну» та «на що я здатний» – має надати психодіагностика – один з наймолодших напрямів у психології.

Психодіагностика виходить з таких постулатів: «всі люди талановиті, безталанних немає, але є ті, хто переймається не своєю справою»; «якщо у вас щось виходить гірше, ніж в інших і треба шукати...»; «люди змінюються, і жодне з суджень про людину не може вважатись кінцевим: якщо сьогодні ви можете взнати щось нове, – то завтра ви вже будете трохи іншим».

Психодіагностика пропонує методи, які дозволяють робити висновки за допомогою тестів. Слово «тест» в перекладі з англійської означає «коротке випробування», «іспит». Тести застосовують для визначення здібностей людини та прогнозування її поведінки з давніх-давен. Ще в Біблії знаходимо один з перших психологічних тестів – у книзі Суддів [2]. Війську полководця Гедеона, яке було стомленим після виснажливого переходу, треба було вступити у важкий бій з маданитянами. І для того, щоб відібрати більш стійких воїнів, Гедеон звелів їм напитись з джерела. Частина стомлених бійців, ставши навколішки, спрагло ковтали воду. А інші, не втрачаючи гідності, підносили до обличчя долонями. Саме їх і відібрав полководець.

Минулого століття англійський вчений Ф.Гальтон вперше використав тести для вимірювання розумових здібностей людини. З того часу було створено понад 10 тисяч тестів, за допомогою яких їхні автори сподівались з'ясувати все, що завгодно – від професійної придатності працівника – до міри його щирості [1].

Російський фізіолог І.П.Павлов виокремлював дві категорії людей-митців та мислителів [4]. Він зазначав, що між ними – велика різниця. Перші з них – митці всілякого типу: письменники, музиканти, живописці – захоплюють дійсність в цілому, в повному обсязі, без будь-якого членування та роз'єднання. Інші ж – мислителі – саме членують її і тим самим неначе знеживлюють дійсність, перетворюючи її на якийсь тимчасовий скелет, а вже потім поступово знову збирають її до купи й намагаються оживити, що все ж таки їм не вдається.

Йдеться про дві специфічні особливості сприйняття світу людиною. Мислитель із слабкими художніми задатками навряд чи досягне успіху в науці. Але якщо художній тип помітно переважає над мислительним, – то перед тим, як присвятити себе точним наукам, – треба добре поміркувати. Мабуть недоречно було б робити висновок, що людині «на роду написано» бути митцем, якщо в неї розвиненішим є саме цей тип мислення. Але ж ігри цьому ми знаємо, що переважна більшість художників, скульпторів, музикантів та акторів має більш-менш виразні риси цього типу.

Завданням педагогічних працівників є виховання майбутніх фахівців таким чином, щоб, залишивши школу, вони були здатні привносити в життя красу, розповсюджуючи її на працю, на стосунки між людьми. Головні елементи духовної культури неможливо формувати окремо один від іншого. Вони є взаємопов'язаними між собою. Згадуючи про екологію, ставлення людини до довкілля, не можна обминути питання про красу живого й неживого у світі, про обов'язок людини перед природою. Важливим тут є творчий аспект: необхідно навчитись жити на Землі, не заважаючи іншим її мешканцям, не деформуючи, не руйнуючи утворення на нашій планеті і в космосі, а розумно й гармонійно доповнюючи її своїми творчими здобутками, облагороджуючи її.

Спрямованість до покращення природокористування повинна стати загальною рисою, притаманною усім соціальним групам та поколінням. Але особливо це стосується молоді.

Професійна діяльність учнів має недостатній рівень екологізації, тобто дуже незначною мірою вона пов'язана з проблемами охорони природного довкілля та раціонального використання його ресурсів.

Екологізація сучасного пізнання, зумовлена суспільними потребами, висуває важливе завдання – надати системі освіти екологічну зорієнтованість. В основі освіти, у тому числі й екологічної, лежить наукове знання. З цього виходять і між народна програма. ЮНЕСКО – ЮНЕП з освіти в галузі довкілля, і програми екологічного всезагального навчання, які розробляються в Україні. В цьому контексті навчальний процес і підготовка учнів до обрання

професії передбачують по-перше, – підсилення еколого-світоглядної завантаженості освіти і, передусім, – ширше висвітлення філософських проблем взаємодії людини і природи. По-друге, – узгодження різних шкільних предметів з питаннями екології, формування міжпредметних зв'язків, виявлених у процесі розвитку міждисциплінарних досліджень проблем охорони природи, оздоровлення довкілля. По-третє, – необхідною є розробка і введення цілісних навчальних курсів охорони природи, загальної екології, які відображають в освітньому процесі таку тенденцію наукового пізнання, як генеза й розвиток цілісних комплексних шарів екологічних досліджень. І, нарешті, треба використовувати в екологічній освіті результати тих наукових досліджень у сфері довкілля, які пов'язані з регіонально-галузевою спеціалізацією. Ці напрямки екологічної освіти мають охопити увесь процес освіти. Але при цьому вони повинні поєднати усі ті знання, які засвоює молодь, наріжною ідеєю єдності суспільства й природи.

Багато хто з видатних педагогів минулого зазначали, що формування доброзичливої людини і старанного й відповідального працівника-фахівця не може зводитись лише до освітнього процесу та розумового розвитку. Часом вони висували на передній план саме моральне формування особистості. Так видатний швейцарських педагог Песталоцці, вважав, що тільки моральне виховання формує добродійний характер, мужність та стійкість у життєвих негараздах та співчутливе ставлення до людей [5]. А освіта та набуті людиною знання і вміння принесуть більшу чи меншу користь в залежності від тієї міри моральності, яку має ця людина.

Дитина чи підліток завжди перебуває у стані тихої, прихованої для сторонніх очей душевної праці – праці зростання й розвитку. Під дощем, градом, під палкими променями сонця деревце зростає погано. Так і молодій людині небезпечними для нормального розвитку є постійні емоційні крайнощі – як нищівна критика, так і надмірна похвала. Тут повинна бути гармонія розуму й чуття.

Лише гармонійна єдність інтелектуального, емоційного й морального розвитку робить людину здатною до прекрасних, піднесених форм душевного стану, які треба плекати й берегти в дитині: це чуття любові до людей, природи вітчизни.

Моральне виховання починається з вправ у моральних вчинках, з виявлення почуття любові, вдячності, а не з навчання щодо моральних істин. Розмови про обов'язок, повчальні контексти, якщо вони передують моральним вчинкам, – є не тінями, які з'являються попереду дійсних речей, коли заходить сонце, – стверджував Песталоцці [5].

Розвиток моральних і розумових запитів спонукають учня до старанності у праці. І дуже важливим завданням вчителя є тут розвиток волі кожної дитини. Якщо не буде сформована воля, – людина виросте пустоцвітом, ні до чого не здатного істотою. Усі її благі поривання будуть розбиватися об її власну слабкодушність, лінощі та боягузтво.

У процесі профорієнтації школярам можна запропонувати відповісти на анкету, яка б дозволила оцінити рівень волевих якостей учня.

Про сильну волю людини свідчить прагнення подолати перешкоди й досягти мети. Розвиваючи волю, треба обов'язково пам'ятати про один з найважливіших законів життя – законі доцільності. Якщо прагнення досягти чогось, обстоювати своє «Я» набуває хворобливого характеру і стає більш важливим, ніж кінцевий результат замисленої діяльності, – тут йдеться не про волю, а про впертість. Впертість – це недоцільна наполегливість, в якій більше негативної складової, ніж позитивної.

Шкільній профорієнтації ефективно сприятимуть і факультативи з етики й естетики, які дозволять учням глибше залучитись до історії культури поведінки людини в суспільстві та в побуті, дізнатись про честь і обов'язок, справедливість та мистецтво спілкування. Учні повинні бути свідомими того, що потрапивши до нового колективу, треба вміти справити певне враження щодо себе. І цьому сприятиме вміння організувати своє спілкування.

Передусім школярі мають засвоїти й дотримуватись таких правил:

- вміти слухати іншу людину, не перебиваючи її під час спілкування;
- намагатись зрозуміти іншу людину, не сприймати співрозмовника як беззастережного опонента;
- навчитись щиро цінувати людей, адже культурна й розвинута людина завжди знайде в іншій людині позитивні якості;
- бути уважним до людей, адже слушно кажуть, що краще позбавити людину їжі, ніж уваги до себе;
- пам'ятати, що спілкування – це виховання гарних, корисних звичок, тренування вчинків, гідної поведінки. А тому в спілкування важливим є все: як ви вдячні, як сидите, як ходите, жестикулюєте, розмовляєте з сусідами.

Усе це формує характер школяра.

Підґрунтям естетичного виховання школярів має стати викладання дисциплін художнього циклу, яке триває протягом усього шкільного життя учня. Однак, на різних етапах навчання воно повинно здійснюватись по-різному і щодо змістовних акцентів, і в організаційній площині – з урахуванням логіки самого предмету та вікових особливостей дітей. Художній розвиток школярів – це складова системи естетичного виховання, яке починається з раннього дитинства.

Протягом 1-4 класів естетичне ставлення до життя в початковому курсі естетичного виховання має бути представленим у вигляді цілісного загальноестетичного навчання, яке через рік поступово трансформується у викладання окремих художніх дисциплін.

Ця тенденція конче необхідна, оскільки лише фахівці в окремих конкретних сферах мистецтва спроможні компетентно керувати творчою роботою учнів, ознайомлюючи їх в міру виникнення цікавості – з необхідними професійними засобами й підходами.

У цей період наголос у викладанні художніх дисциплін ставиться на емоційній чутливості дитини у сприйнятті навколишнього світу.

Протягом 5-9 класів зростаюча аналітичність підлітка та його вікові особливості в оволодінні зразками діяльності й поведінки людини утворюють сприятливі умови для свідомого залучення до художньої культури людства. У цьому віці вже є можливим творче сприйняття творців мистецтва.

В юнацькому віці (у 10-11 класах) головною метою естетичного виховання є спрямування пошуку сенсу буття, моральних орієнтирів, ідеалів, своєї індивідуальності, вирішення світоглядних проблем старшокласниками. Усе це й покликане допомогти юнацтву знайти своє місце в майбутньому житті.

У старших класах різні види мистецтва знову інтегруються в єдиний предмет, що дозволяє школярам усвідомити світову художню культуру як єдине ціле. Цей курс з необхідністю має бути доповненим обов'язковими практичними заняттями за вибором: дизайном, образотворчим мистецтвом, музикою, аматорською кінозйомкою тощо.

Вже для учнів середніх класів треба передбачити широкі можливості для бажаючих випробувати себе у певних видах мистецтва в творчих гуртках, студіях. Як результат, у старших класах виокремлюється група учнів з особливими здібностями та сталим інтересом до того чи іншого виду мистецтва. І, в свою чергу, надана можливість поглибити знання, здібності та вміння в обраному виді мистецтва в подальшому відіграє роль компаса у виборі професії.

Соціальні, в тому числі – шкільні, умови можуть бути сприятливими чи несприятливими для творчого виховання. Так, приміром, у молодшій школі часто перешкоджає зайва регламентованість, жорстка дисципліна, одноманітність, що пригнічує творчу здатність. А у старшій школі безініціативність, культивування штучного колективізму («як усі, так і я») придушують інтелектуальну активність і творчу продуктивність. У дорослому ж

житті творча продуктивність і далі пригнічується одноманітною й жорстко регламентованою працею, гонінням новаторів.

Творче виховання – це передусім боротьба з повсякденністю, одноманітністю та тяганиною. Жоден день не має бути схожим на попередній, а жоден урок – на інші. День учня має бути спланованим таким чином, щоб не лишалось часу на пусте «вбивання часу», щоб відбувалось чергування різних справ: обов'язкових, планових та непланових – за вибором.

При цьому кожна людина за своїм темпераментом має свою норму «усамітнення», – більшу чи меншу. Кожна дитина має побути на самоті з собою: зібратись з думками, пофантазувати, погратись, поспілкуватись з друзями. І це треба виховувати.

Таким чином здійснюється творче виховання. Прививається адекватне світосприйняття: не впадати в крайнощі, не розподіляти явища на «чорні» й «білі», погані й добрі, правильні й неправильні, прагнути до оптимального, обираючи з багатьох варіантів один, і при цьому, в чомусь програючи, – вигравати в кінцевому результаті. Необхідно навчити дитину розраховувати вірогідність можливих подій, щоб вона розуміла, що абсолютної гарантії ніколи не буває. А це означає, що є авторитети, але немає беззастережних, абсолютних авторитетів і що не можна розподіляти літературних героїв на абсолютно позитивних і абсолютно негативних.

Нова ідея завжди є незвичною, іноді – парадоксальною, вона суперечить старим ідеям. Але, коли вона переможе, – з'явиться ще новіша ідея, яка буде суперечити цій, попередній.

Необхідно спонукати дитину підійматись над буденністю повсякдення, замислюватись над глобальними справами, мріяти, фантазувати, шукати в звичайному потаємне чи кумедне.

Головне завдання трудового виховання й профорієнтаційної діяльності зокрема – сформувати в кожного учня загальну налаштованість на сумлінну

творчу працю, спрямувати його вбік духовного вибору професій. І ще перед тим, як підліток безпосередньо наблизиться до вирішення питання «ким бути?», – в нього вже повинно сформуватись тверде переконання щодо того, яким він має бути в будь-якій професії. Йдеться про сумлінність, дисциплінованість, невпинність у вдосконаленні своєї майстерні.

З того часу, як школа позбулась підґрунтя для діяльності ідеологічних структур країни – системи піонерсько-комсомольської роботи, – вона значною мірою втратила важелі виховної інституції. Вакуум, який виник у цій сфері, заповнити цілковито дуже важко. Сьогодні школи перетворились на певні навчальні комбінати, куди дитина приходить, щоб вивчити фізику, хімію, математику... і йде. Вся ідеологія шкільної роботи, і зокрема – профорієнтаційної, – має будуватись передусім на культурних засадах, традиціях, естетичному вихованні та художньому розвитку. І саме в школі можна надати цю культуру кожній дитині.

Сучасна українська школа потребує, з одного боку, – психолога як вузького спеціаліста (дитячого психолога), а з іншого боку – фахівця широкого профілю: соціального психолога соціолога, соціаліста з наукової організації учнівської і вчительської праці та профорієнтації.

В умовах соціально-зорієнтованої ринкової економіки найважливіше місце в ієрархії соціально-психологічних цінностей має посісти підприємливість. І природнім в цьому контексті є сприяння тому, щоб у студентської молоді розвивались передусім такі якості, як підприємливість і економічна активність в цілому, соціальний оптимізм, віра у власні можливості та вміння самостійно розв'язувати життєві проблеми та суперечності.

Певні кроки на цьому шляху здійснюють вітчизняні Міністерство освіти і науки Міністерство молоді та спорту. Але тут потрібні не окремі заходи, а, на основі міжвідомчого підходу до проблеми зайнятості молоді, – запровадження дійових механізмів координації всіх зацікавлених сторін у вирішенні цієї проблеми, в тому числі застосування адресної роботи щодо студентів;

різноспрямована профорієнтаційна робота у ВНЗ; прогнозування потреб ринку праці в спеціалістах.

Слід розширити мережу підготовки спеціалістів з менеджменту і маркетингу у соціальній, профорієнтаційній сфері. Викладення соціально-гуманітарних дисциплін слід проводити у тісному зв'язку з економічною та профорієнтаційною освітою студентів. А в педагогічній практиці слід відмовитись від пасивної деідеологізованості та деполітизованості, уникаючи разом з тим крайнощів надмірної партійної заангажованості, будь-якого тиску на студентів. У постідеологічну добу на перший план виходить власне духовне життя особистості, яка вже не потребує ідеологічних «милиць». В освітніх системах багатьох країн давно практикується конструктивна або інноваційна методика, ключем для розуміння сутності якої є слово «створи». Така система особливо сприятлива у технічній та технологічній освіті, де складова «знання» є лише важелем для здійснення складової «вміння» і де створення нового є метою освіти, якій підпорядковані всі сходинки навчання та його завдання. Така система навчання вимагає поліпшення професійного рівня педагогічного складу, покращення матеріальної бази, перегляду співвідношень між видами занять, підвищення ролі самостійної роботи студента, вироблення достовірних критеріїв для оцінки знань та вмінь. Лекції мають набути більш проблемного характеру, розкриваючи перед студентами головні напрямки, тенденції у навчальному матеріалі за розділами програми. А інформаційні і телекомунікаційні технології, що містять у своїй основі глобальні мережі та інтелектуальні комп'ютерні системи, відкривають цілком нові можливості для викладачів і студентів.

Список використаних джерел

1. Анастаси А. Дифференціальна психологія. Індивідуальні та групові відмінності в поведінці / А. Анастаси; пер. з англ. – М.: Апрель Пресс: Изд-во ЭКСМО-Пресс, 2001. – 752 с.
2. Біблія. Книги Священного Писання Старого та Нового Завіту в українському перекладі з паралельними місцями та додатками / Переклад патріарха Філарета (Денисенка). – К.: Видання Київської Патріархії Української Православної Церкви Київського Патріархату, 2004. – 1407 с.

3. Макаренко А. С. Методика організації виховного процесу / А.С. Макаренко // Макаренко А.С. Твори : у 7 т. – К., 1954. – Т. 5: Загальні питання теорії педагогіки в радянській школі. — С. 9-109.
4. Павлов І. П. Вибрані твори / І. П. Павлов ; За ред. Є.Б. Бабського. – К. : АН УРСР, 1949. – 403 с.
5. Песталоцци Г.Г. Избр. педагогические произведения /И.Г.Песталоцци /пер. под ред. М. Ф. Шабаяевой. [Подг. текста, вводная статья и прим. В. А. Ротенберг], т. 1-3. – М., 1961. – 265 с.
6. Сухомлинський В.О. Як виховати справжню людину /В.О. Сухомлинський // Сухомлинський В.О. Вибр.твори: У 5-ти т. – Т.2. – К., 1976. – С. 149-416.

1. Anastazi A. Differentzialnaya psihologiya. Individualnyie i gruppovyie razlichiya v povedenii / A. Anastazi; per. s angl.. – М.: Aprel Press: Izd-vo EKSMO-Press, 2001. – 752 s.
2. Bibliya. Knigi Svyaschennogo Pisannya Starogo ta Novogo Zavltu v ukraYinskomu perekladl z paralelnimi mlstsyami ta dodatkami / Pereklad patrlarha Filareta (Denisenka). – К.: Vidannya KiYivskoYi PatrlarhIYi UkraYinskoYi PravoslavnoYi Tserkvi KiYivskogo Patrlarhatu, 2004. – 1407 s.
3. Makarenko A. S. Metodika organizatsiYi vihovnogo protsesu / A.S. Makarenko // Makarenko A.S. Tвори : u 7 t. – К., 1954. – Т. 5: Zagalni pitannya teoriYi pedagogiki v radyansky shkoll. — S. 9-109.
4. Pavlov I. P. Vibranl tvori / I. P. Pavlov ; Za red. E.B. Babskogo. – К. : AN URSS, 1949. – 403 s.
5. Pestalotstsi G.G. Izbr. pedagogicheskie proizvedeniya /I.G.Pestalotstsi /per. pod red. M. F. Shabaevoy. [Podg. teksta, vvodnaya statya i prim. V. A. Rotenberg], t. 1-3. – М., 1961. – 265 s.
6. Suhomlinskiy V.O. Yak vihovati spravzhnyu lyudinu /V.O. Suhomlinskiy // Suhomlinskiy V.O. Vibr.tvori: U 5-ti t. – Т.2. – К., 1976. – S. 149-416.

The article substantiates the thesis that the vocational guidance of young people basically should not have material but spiritual values. Material interests, such as the personal benefit of the professional activity or the performance of socially significant roles should be subordinated to spiritual values – self-identity, social integration and social development, implementation of human rights and fundamental freedoms of all members of society, strengthening of the individual and collective dignity. All these values are strengthened due to the education, but vocational guidance provides them with concrete and pragmatic orientation.

The task of the teaching staff is to educate future professionals so that, having left school, they were able to bring to life the beauty, spreading it to work, to relationships between people. The main elements of spiritual culture can not be formed apart from one another. They are interconnected with each other. Speaking of

the environment, human attitude to the environment, nobody can avoid the question of the beauty of living and non-living world, human duty to nature.

The basis of aesthetic education in schools should be the teaching of the disciplines of artistic cycle that should last throughout the school life of the student. However, at various stages of training it should be done in different ways, emphasis on different content and in the organizational aspect – to be based on the logic of the subject and age characteristics of children. The artistic development of students is a component of aesthetic education that begins in early childhood. The main task of labor education and career guidance activity in particular – to form each student's overall readiness for honest creative work, to direct him/her to the spiritual choice of profession.

Social, including school, conditions may be favorable or unfavorable to creative education. So, for example, in primary school pupil life could be often excessive overregulated, with strict discipline, uniformity, which inhibits pupil's creative abilities. A lack of initiative in high school, cultivation of artificial collectivism ("I do like everyone else ") inhibit creative intellectual activity and performance. In growing-up life a creative performance could be further suppressed by behavioral uniform and tightly regulated labor, persecution of innovators. Creative education is primarily a struggle with routine, monotony and red tape.

It is necessary to expand the network of specialist training in management and marketing in the social, vocational field. Statement of social and human sciences should be done in close connection with economic and career-oriented education students. In teaching practice lector should abandon the passive de-ideological and de-political attitude among students, avoiding at the same time extremes of excessive engagement to some party, any pressure on students. In post-ideological era at the forefront of personality it come his/her own spiritual life: personality does not need ideological "crutches." In the educational systems of many countries we can meet long practiced constructive or innovative methodology, which is the key to understanding of the essence of the word "create". This system is particularly favorable to technical and technological education, where part of "knowledge" is only

part of the lever for the implementation of "skills" and where the creating of a new things is the purpose of education, which subordinate all steps of training and its objectives. This training system requires improving of the professional level of teaching staff, improvement of material resources, viewing relationships between occupations, increasing the role of self-learning, the development of reliable criteria for assessing knowledge and skills. Lectures have become more problematic, revealing to students the main directions, trends in educational material in sections of the program. But information and telecommunication technologies that have inherently global networks and intelligent computer systems, will open completely new possibilities for teachers and students.

Духовные основы профессиональной ориентации молодежи (философско-образовательное осмысление)

Джура А.Д.

В статье обоснован тезис, что профессиональная ориентация молодежи в своей основе должна иметь не материальные, а духовные ценности. Материальные интересы, такие как: личная выгода от профессиональной деятельности или выполнения социально значимых ролей, должны быть подчинены духовным ценностям – самореализации личности, интеграции и развитию общества, обеспечению основных прав и свобод всех членов общества, утверждению индивидуального и коллективного достоинства. Все эти ценности утверждает образование, однако профессиональная ориентация придает им конкретику и прагматическую направленность.

Задачей педагогов является воспитание будущих специалистов таким образом, чтобы, закончив школу, они были способны привносить в жизнь красоту, распространяя ее на труд, на отношения между людьми. Главные элементы духовной культуры невозможно формировать отдельно друг от друга. Они взаимосвязаны между собой. Вспоминая об экологии, отношении человека к окружающей среде, нельзя обойти вопрос о красоте живого и неживого в мире, об обязанности человека перед природой.

Основой эстетического воспитания школьников должно стать преподавание дисциплин художественного цикла, которое продолжается в течение всей школьной жизни ученика. Однако, на разных этапах обучения оно должно осуществляться по-разному и с разными содержательными акцентами, а в организационной плоскости – с учетом логики самого предмета и возрастных особенностей детей. Художественное развитие школьников – это составляющая системы эстетического воспитания, которое начинается с раннего детства. Главная задача трудового воспитания и профориентационной деятельности в частности – сформировать у каждого ученика общую настроенность на добросовестный творческий труд, направить его в сторону духовного выбора профессий.

Ключевые слова: профессиональная ориентация, молодежь, духовные ценности, нравственное воспитание, художественное обучение, экологическое воспитание.

Spiritual principles of youth vocational guidance (Philosophical- educational understanding)

Dzhura O. D.

The article substantiates the thesis that the vocational guidance of young people basically should not have material but spiritual values. Material interests, such as the personal benefit of the professional activity or the performance of socially significant roles should be subordinated to spiritual values – self-identity, social integration and social development, implementation of human rights and fundamental freedoms of all members of society, strengthening of the individual and collective dignity. All these values are strengthened due to education, but vocational guidance provides them with concrete and pragmatic orientation.

The task of the teaching staff is to educate future professionals so that, having left school, they were able to bring to life the beauty, spreading it to work, to relationships between people. The main elements of spiritual culture can not be formed apart from one another. They are interconnected with each other. Speaking of the environment, human attitude to the environment, nobody can avoid the question of the beauty of living and non-living world, human duty to nature.

The basis of aesthetic education in schools should be the teaching of the disciplines of artistic cycle that should last throughout the school life of the student. However, at various stages of training it should be done in different ways, emphasis on different content and in the organizational aspect – to be based on the logic of the subject and age characteristics of children. The artistic development of students is a component of aesthetic education that begins in early childhood. The main task of labor education and career guidance activity in particular – to form each student's overall readiness for honest creative work, to direct him/her to the spiritual choice of profession.

Keywords: vocational guidance, youth, spiritual values, moral education, art education, environmental education.